

IDEEA EUROPEANA

Unitatea europeană este un concept obsesiv utilizat în prezent în mass-media, mediul universitar, politic românesc și european în general. Ideea de unitate europeană nu este însă ceva nou, o creație a noii gândiri europene, ci are rădăcini adânci la nivelul istoriei continentului.

La începuturi ea a fost abordată din perspectiva găsirii unei soluții pentru evitarea conflictelor dintre statele batrânului continent și prin consecință pentru o viață mai bună a populației. **Platon** a fost primul gânditor care a susținut **ideea** păcii prin organizarea de confederații. În acea vreme, confederația cetăților grecești dispunea de instituții religioase și politice comune, forumul de soluționare a diferendelor dintre cetăți constituindu-l **Consiliul amfictionilor**. În **epoca romana**, datorită prevalenței pornirilor războinice, de cucerire, a fost parasită **ideea** de arbitraj, românii neconcepând **ideea** soluționării în alt mod decât prin război a diferendelor dintre ei și popoarele considerate „barbare”. „**Pax romana**” — aspirația Romei — avea în vedere unificarea întregii Europe, dar sub dominația română. Apariția unor fisuri din ce în ce mai accentuate duce la înlocuirea acestei unificări la nivel politic cu cea la nivel spiritual — **unitatea lumii creștine** — bazată pe **ideea** universalismului creștin. Numeroși apologeti ai creștinismului au subliniat unitatea creștină divină și pământească. Totuși, marea schismă din 1054 va determina și ruperea acestei unități, va accentua rivalitățile politice, Biserica creștină neputând, cu unele excepții, să devină o adevărată putere temporară, deși prin forță sa spirituală își revendică aspirații teocratice. Realizată pentru o scurtă perioadă sub **Imperiul carolingian**, **unitatea politică** a unei mari părți a Europei se va destrăma odată cu **Pacea de la Verdun** din **843** - care a avut ca rezultat împărțirea **Imperiului Franc**.

În plan teoretic, apar numeroase proiecte de organizare a păcii. **Pierre Dubois** a scris „*De recuperatione Terra Sanctae*” în care cerea o reformă a Bisericii, un învățământ laic și propunea organizarea unei federații europene cu un organism central, un conciliu format din oameni înțelepți, pricepuți, credincioși și bogați pentru a fi feriți de corupere. În **1464**, **George Podebrady**, regele **Boemiei**, elaborează un proiect de uniune a statelor europene, în scopul stabilirii pericolului otoman și îl propune contemporanului său **Ludovic al XI-lea**. În **1589**, **Albericus Gentilis** propune și el un proiect de organizare a statelor pe baze juridice, iar în **1652** **Hugo Grotius** preconizează o asociație internațională a principiilor creștine. Marele poet italian

Dante Aligheri, în „*De monarchia*”, lucrare din anul **1303**, preconiza o soluție de tip federalist a Europei, o pace universală prin subordonarea monarhilor europeni unui conducător suprem, unei unice și legitime autorități. **Sully**, fostul ministru al lui **Henric al IV-lea**, îi atribuie monarhului pe care l-a slujit ideea care îi aparține. Sub titlul „*Marele Proiect al lui Henric al IV-lea*”, el își dezvoltă concepția sa despre o Europă remodelată în cincisprezece state, sub umbrela unui consiliu comun, „*Consiliul foarte creștin*”. **Emeric Cruce**, contemporan cu **Ludovic al XIII-lea**, publică, în **1623**, „*Nouveau Cynée*”, lucrare în care preconizează organizarea păcii internaționale prin arbitraj, o adunare permanentă ar avea în acest scop sediul la **Venetia** și ar permite deopotrivă menținerea păcii și dezvoltarea schimburilor economice. **William Penn**, legislatorul viitoarei **Pennsylvania** propune în al său „*Eseu pentru pacea actuală și viitoare a Europei*”, o schemă cu o înfățișare în chip particular modernă, reprezentanții europeni ar fi reuniți într-o Dietă; deciziile ar fi luate cu o majoritate de trei patrii – incontestabilă atingere a suveranităților – și, mai ales, ele ar putea fi efectiv sancționate, Dieta fiind dotată cu o forță armată.

La începutul secolului al XVIII-lea, **Abatele de Saint-Pierre** își leagă numele de faimosul „*Proiectul pentru a face pacea permanentă în Europa*” (1713), în care schițează imaginea unui Senat european care ar avea competențe legislative și judiciare. În al său „*Plan al unei păci universale și eterne*”, redactat în **1789**, dar publicat abia în **1839**, **Jeremy Bentham** introduce o idee nouă, care va fi confirmată adesea în epoca contemporană, cea a presiunii opiniei publice internaționale. Bentham sugerează, de fapt, crearea unei Diete care s-ar limita să ofere „avize” și să emită „opinii” în probleme de interes comun... presupunându-se că opinia publică internațională ar fi suficientă pentru a înscrie aceste „avize” în realitate.

Voltaire concepea unitatea continentului ca fiind realizabilă de către **Frederic al II-lea**, regele **Prusiei**. **J. J. Rousseau** vedea o „*republică europeană*” numai dacă monarhii își vor abandona natura lor „*lacomă și belicoasă*” iar popoarele se vor emancipa și ca urmare vor deveni mai înțelepte. Unul din pionierii dreptului internațional, **Emmerich Vattel** scria că Europa constituie un sistem politic, un corp format printr-o multitudine de relații și interese și că toate acestea fac din statele continentului „un fel de republică ale cărei membre, cu toate că sunt independente, sunt unite” prin intermediul interesului comun „pentru a menține ordinea și libertatea”. **Contele de Saint-Simon** a expus în „*Despre reorganizarea societății europene sau*

despre necesitatea si mijloacele de a reuni popoarele Europei într-un singur corp politic, pastrând fiecareia independenta sa nationala” utilitatea pe care ar avea-o instituirea unui „parlament european”.

Perioada de convulsii care a urmat Revolutiei franceze a dus la aparitia mai multor proiecte de integrare **europena**, unele ramase la stadiu ideatic, altele ajungând la niste realizari efemere. În legatura cu cele din urma se poate cita situatia **Imperiului napolonean**. Astfel, în momentul sau maxim, **Napoleon I** era **împarat al Frantei**, în granitele **fostei Galii romane** având alipite si **Olanda, Belgia, Piemont, Provinciile Ilirice**, parti din regatul **Prusiei**, **rege al Italiei**, **protector al Confederatiei Elvetiene si al Confederatiei Rhinului**, **al Marelui Ducat al Varsoviei**, pe tronul **Regatului Spaniol** se afla unul din **fratii** sai, aceeași situatie fiind si în cazul **Westfaliei**, iar în **Regatul Neapolelui** se afla pe tron unul din maresalii sai, caz asemanator si cu **Regatul Suediei**. Iata cum vedea Napoleon situatia Europei daca nu ar fi intervenit dezastrul din campania din Rusia: „Pacea de la Moscova desavârsea si încheia expeditiile mele razboinice. Pentru marea cauza era sfârșitul hazardului si începutul securitatii. Un orizont nou, lucrari noi, urmau sa se desfasoare, pentru bunastarea si prosperitatea tuturor. Sistemul european era întemeiat; trebuia doar sa fie organizat. Satisfacut în privinta acestor mari probleme, linistit din toate partile, as fi avut si eu un congres si o sfânta alianta. Sunt idei care mi-au fost furate. În aceasta reuniune a tuturor suveranilor, am fi tratat în familie despre interesele noastre si am fi avut o alta greutate în fata popoarelor.”. El ar fi pus în aplicare si urmatoarele la nivelul întregului continent european: un cod european, o curte de casatie **europena** care sa îndrepte greselile pentru toti, aceeași moneda sub înfatisari diferite, aceleasi greutati, aceleasi legi. Spunea el: „În acest fel, în curând Europa ar fi format cu adevarat un singur popor si fiecare, oriunde ar fi calatorit, s-ar fi gasit tot timpul în patria comuna ”.

Secolul XIX este, prin excelenta, secolul unor propuneri federaliste. La **Congresului pacifist de la Paris din 1849**, **Victor Hugo** rosteste celebrele cuvinte: „Va veni ziua când armele vor cadea din mâini si bombele tunurilor vor fi înlocuite cu cuvântul si cu dreptul de vot universal al popoarelor ... va veni o zi când tunurile nu se vor mai vedea decât prin muzee, si lumea se va mira ca au fost vreodata cu putinta. Si va veni ziua când vom vedea doua grupari uriase: **Statele Unite ale Europei** si **Statele Unite ale Americii** dându-si mâna prieteneasca peste

ocean...”. În **1878**, juristul elvetian **Johann Kaspar Bluntshchli** avansează **ideea** unei confederații a statelor europene, condusă de un consiliu federal cuprinzând delegați ai tuturor statelor europene și un Senat, însumând delegații parlamentare din partea tuturor statelor membre ale confederației. Alt **„Proiect pentru pace eternă”** este cel al lui **Immanuel Kant** din **1875**, a cărui influență asupra președintelui **Woodrow Wilson** va fi considerabilă. Preconizând stabilirea unei **„Societăți a Națiunilor”** pe baza unui **„Stat de Drept” internațional**, **Kant** schitează o veritabilă teorie pacifistă și internaționalistă. El încearcă, pentru prima dată, studierea științifică a cauzelor războiului, propunând cerința conformității constituționale a statelor membre, el leagă pentru prima oară democrația și internaționalismul.

Imediat **dupa primul război mondial** problema organizării Europei în calitate de continent, de regiune a lumii, începe să fie limpede percepută. În acest context apar două concepții privind construcția Europei: o simplă cooperare care să menajeze suveranitățile statale existente sau o depășire a suveranităților printr-un proces de unificare, de „integrare” a Europei. **Contele Coudenhove-Kalergi**, publică la Viena, în **1922**, manifestul **„Paneuropa”** în care arată: „Problema Europei se reduce la două cuvinte: unificare sau prabusire”. În **1926**, el reunește la Viena congresul constitutiv al **Uniunii Paneuropene**, la care iau parte 2000 de persoane. Inițiativa cea mai spectaculoasă a epocii a fost cea luată de **Aristide Briand** în cadrul Societății Națiunilor, când, la **7 septembrie 1929**, a propus Adunării generale a Societății Națiunilor să creeze, între statele europene, o legătură federală, dar fără să se aducă atingere suveranității acestor state, propunere în urma căreia Aristide Briand a primit sarcina să prezinte un memorandum asupra „organizării unui regim de uniune federală **europenească**”. Răspunsurile guvernelor la acest document prezentat la **1 mai 1930** au fost prudente, iar în unele cazuri chiar negative. Spre **sfârșitul celui de-al doilea război mondial**, în Europa ocupată, numeroase mișcări de rezistență s-au pronunțat în favoarea unei viitoare unități europene. Odată recâștigată pacea, **Winston Churchill** revine asupra aceleiași teme cu prilejul unei conferințe la **Universitatea din Zürich**, pe **19 septembrie 1946**, unde propunea constituirea unor **State Unite ale Europei**, spunând printre altele: „Noi trebuie să cream ceva de genul Statelor Unite ale Europei. Primul pas este formarea unui Consiliu al Europei. Dacă la început nu toate statele Europei vor să intre în Uniune, trebuie ca noi să lucrăm pentru a alătura și uni acele state care o doresc și o vor.” În **1948**, sub egida Comitetului pentru Coordonarea Internațională a Mișcărilor

privind Unificării Europei se reuneste, la Haga (Olanda), Congresul European. Este prezidat de Winston Churchill și participă 800 de delegați. Participanții recomandă crearea unei Adunări Europene Deliberative și a unui Consiliu Special European, care să aibă în atribuții pregătirea integrării economice a țărilor europene. Delegații cer și adoptarea Cartei Drepturilor Omului și a unei Curți de Justiție care să asigure aplicarea Cărtii.